

GROTE OF SINT-LAURENSKERK ROTTERDAM

CANTATEDIENST

ZONDAG 15 DECEMBER 2024

19:00 UUR

ANTONIO VIVALDI

MAGNIFICAT IN G RV 610

ARVO PÄRT

SIEBEN MAGNIFICAT-ANTIPHONEN

LIVESTREAM VIA: WWW.LAURENSVOCAAL.NL

Wij gaan staan

Bemoediging Onze hulp in de Naam van de Heer,
Die hemel en aarde gemaakt heeft.

Drempelgebed Heer onze God, vergeef ons al wat wij misdeden,
En laat ons weer in vrede leven, door Christus onze Heer,
Amen.

Lied Gezang 66 LvdK, tekst van Lied 157a Nieuw Liedboek

Mijn ziel verheft Gods eer

m: Straatsburg 1539/Datheen 1566

LvdK Gezang 66

t: naar J.E. Voet

b: W. Barnard

The musical score consists of six staves of music in G major (one flat) and 4/4 time. The melody is simple and hymn-like, with a final double bar line and repeat sign at the end of the sixth staff.

1 Gemeente

Mijn ziel maakt groot de Heer,
mijn geest verheugt zich zeer,
want God heeft mij, geringe,
die Hem als dienstmaagd dien,
goedgunstig aangezien;
en deed mij grote dingen.

2 Cantorij

Van nu aan, om wat Hij,
de sterke deed aan mij,
zullen mij zalig prijzen
alle geslachten saam,
want heilig is zijn naam,
Hij zal zijn trouw bewijzen.

3 Gemeente

Zijn arm verstoort met kracht
de groten uit hun macht,
de vorsten van hun tronen,
maar Hij maakt kleinen groot
en zal met overvloed
de hongerigen lonen.

4 Allen

Hij heeft het lang voorzegd:
aan Israël, zijn knecht
zal Hij genade schenken
en Hij zal Abraham
en al wie na hem kwam
in eeuwigheid gedenken.

Wij gaan zitten

Gebed

Schriftlezing Lucas 1, vers 39-56

Maria en Elisabet

39 Kort daarop reisde Maria in grote haast naar het bergland, naar een stad in Juda, 40 waar ze het huis van Zacharias binnenging en Elisabet begroette. 41 Toen Elisabet de groet van Maria hoorde, sprong het kind op in haar schoot; ze werd vervuld van de heilige Geest 42 en riep luid: 'De meest gezegende ben je van alle vrouwen, en gezegend is de vrucht van je schoot! 43 Wie ben ik dat de moeder van mijn Heer naar mij toe komt? 44 Toen ik je groet hoorde, sprong het kind van vreugde op in mijn schoot. 45 Gelukkig is zij die geloofd heeft dat de woorden van de Heer in vervulling zullen gaan.' 46 Maria zei: 'Mijn ziel prijst en looft de Heer, 47 mijn hart juicht om God, mijn redder: 48 Hij heeft oog gehad voor mij, zijn minste dienares. Alle geslachten zullen mij voortaan gelukkig prijzen, 49 ja, grote dingen heeft de Machtige voor mij gedaan, heilig is zijn naam. 50 Barmhartig is Hij, van geslacht op geslacht, voor al wie Hem vereert. 51 Hij toont zijn macht en de kracht van zijn arm en drijft uiteen wie zich verheven wanen, 52 heersers stoot Hij van hun troon en wie gering is geeft Hij aanzien. 53 Wie honger heeft overlaadt Hij met gaven, maar rijken stuurt Hij weg met lege handen. 54 Hij trekt zich het lot aan van Israël, zijn dienaar, 55 zoals Hij aan onze voorouders heeft beloofd: Hij herinnert zich zijn barmhartigheid jegens Abraham en zijn nageslacht, tot in eeuwigheid.' 56 Maria bleef ongeveer drie maanden bij haar, en ging toen terug naar huis.

Vertaling: De Nieuwe Bijbelvertaling 2021

1. Koor

Magnificat anima mea Dominum.

Mijn ziel prijst en looft de Heer.

2. Aria Sopraan, Alt, Tenor, Koor

Et exsultavit spiritus meus in Deo salutari meo.
Quia respexit humilitatem ancillae suae.
Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.
Quia fecit mihi magna, qui potens est,
et sanctum nomen eius.

*Mijn hart juicht om God, mijn redder.
Hij heeft oog gehad voor mij, zijn minste dienares.
Voortaan zullen mij gelukkig prijzen alle geslachten.
Ja, grote dingen heeft de Machtige voor mij gedaan,
heilig is zijn naam.*

3. Koor

Et misericordia a progenie
in progenies timentibus eum.

*Barmhartig is hij, van geslacht op geslacht,
voor al wie hem vereert.*

4. Koor

Fecit potentiam in brachio suo,
dispersit superbos mente cordis sui.

*Hij toont zijn macht en de kracht van zijn arm
en drijft uiteen wie zich verheven wanen.*

5. Koor

Deposuit potentes de sede
et exaltavit humiles.

*Heersers stoot hij van hun troon
en wie gering is geeft hij aanzien.*

6. Aria Sopraan I, Sopraan II

Esurientes implevit bonis,
et divites dimisit inanes.

*Wie honger heeft overlaadt hij met gaven,
maar rijken stuurt hij weg met lege handen.*

7. Koor

Suscepit Israel, puerum suum,
recordatus misericordiae suae.

*Hij trekt zich het lot aan van Israël, zijn dienaar,
zoals hij aan onze voorouders heeft beloofd.*

8. Aria Sopraan, Alt, Bas, Koor

Sicut locutus est ad patres nostros
Abraham et semini eius in saecula.

*hij herinnert zich zijn barmhartigheid jegens Abraham
en zijn nageslacht, tot in eeuwigheid.*

9. Koor

Gloria Patri et Filio, et Spiritui Sancto.
Sicut erat in principio et nunc et semper
et in saecula saeculorum.
Amen.

*Eer zij de heerlijkheid Gods, Vader, Zoon en Heilige Geest.
Zo was het in den beginne, zo zij het thans en voor immer,
Tot in de eeuwen der eeuwen.
Amen.*

Overdenking

Inzameling der gaven

De opbrengst van deze rondgang is bestemd voor diaconie en kerkrentmeesters. In de collecte bij de uitgang wordt uw speciale gift gevraagd voor de aan deze Cantatedienst verbonden kosten (zie pagina 11 van deze liturgie voor meer informatie).

Orgelspel

1 Gemeente**O kom, o kom, Immanuël**

LvdK Gezang 125

m: Frans/Th. Helmore
t: naar 'Veni, veni, Emmanuël', 12e eeuw
W. Barnard

1. O kom, o kom, Im - ma - nu - el,
 ver - los uw volk, uw Is - ra - el,
 her - stel het van el - len - de weer,
 zo - dat het looft uw naam, o Heer!
 Weest blij, weest blij, o Is - ra - el!
 Hij is na - bij, Im - ma - nu - el!

2 Cantorij

O kom, Gij wortel Isaï,
 verlos ons van de tyrannie,
 van alle goden dezer eeuw,
 o Herder, sla de boze leeuw.
 Weest blij, weest blij, o Israël!
 Hij is nabij, Immanuël!

3 Gemeente

O kom, o kom, Gij Oriënt,
 en maak uw licht alom bekend;
 verjaag de nacht van nood en dood,
 wij groeten reeds uw morgenrood.
 Wees blij, weest blij, o Israël!
 Hij is nabij, Immanuël!

4 Cantorij

O kom, Gij sleutel Davids, kom
 en open ons het heiligdom;
 dat wij betreden uwe poort,
 Jeruzalem, o vredesoord!
 Weest blij, weest blij, o Israël!
 Hij is nabij, Immanuël!

5 Allen

O kom, die onze Heerser zijt,
in wolk en vuur en majesteit.
O Adonai die spreekt met macht,
verbreek het duister van de nacht.
Weest blij, weest blij, o Israël!
Hij is nabij, Immanuël!

Cantorij

Sieben Magnificat-Antiphonen

Arvo Pärt (1935)

1. O Weisheit

O Weisheit,
hervorgegangen aus dem Munde des Höchsten,
die Welt umspannst du von einem Ende zum andern,
in Kraft und Milde ordnest du alles:
O komm, und offenbare uns den Weg
der Weisheit und der Einsicht.

*O wijsheid,
voortgekomen uit de mond van de Hoogste,
de wereld omspant U van het ene einde tot het andere,
in kracht en mildheid ordent U alles:
O kom, en openbaar ons de weg van
wijsheid en inzicht.*

2. O Adonai

O Adonai,
der Herr und Führer des Hauses Israel,
im flammenden Dornbusch bist du dem Mose erschienen
und hast ihm auf dem Berg das Gesetz gegeben:
O komm und befreie uns mit deinem starken Arm.

*O Adonai,
Heer en leider van het huis Israël,
U bent aan Mozes in de brandende braambos verschenen
en hebt hem boven op de berg de wetten gegeven:
O kom en bevrijd ons met Uw krachtige arm.*

3. O Sproß aus Isais Wurzel

O Sproß aus Isais Wurzel,
gesetzt zum Zeichen für die Völker,
dich flehen an die Völker:
O komm und errette uns, erhebe dich,
säume nicht länger.

*O telg uit Isaï's geslacht
Gegeven als teken voor de volkeren,
De volkeren smeken U:
O kom en red ons, verhef U,
wacht niet langer.*

4. O Schlüssel Davids

O Schlüssel Davids,
Zepter des Hauses Israel,
du öffnest, und niemand kann schließen,
du schließt, und keine Macht vermag zu öffnen:
O komm und öffne den Kerker der Finsternis
und die Fessel des Todes.

*O sleutel van David,
scepter van het huis Israël,
U opent en niemand kan sluiten,
U sluit en geen macht is in staat om te openen:
O kom en open de kerker van de duisternis
en de boeien van de dood.*

5. O Morgenstern

O Morgenstern,
Glanz des unversehrten Lichtes.
Der Gerechtigkeit strahlende Sonne:
O komm und erleuchte, die da sitzen
in Finsternis und im Schatten des Todes.

*O morgenster,
glans van het ongeschonden licht.
Stralende zon van de rechtvaardigheid:
O kom en verlicht diegenen, die zitten
in duisternis en in de schaduw van de dood.*

6. O König aller Völker

O König aller Völker,
ihre Erwartung und Sehnsucht,
Schlußstein, der den Bau zusammenhält:
O komm und errette den Menschen,
den du aus Erde gebildet!

*O koning van alle volkeren,
Hun verwachting en verlangen,
Sluitsteen, die het gebouw draagt:
O kom en red de mens,
Die U uit aarde gevormd hebt.*

7. O Immanuel

O Immanuel,
unser König und Lehrer,
du Hoffnung und Heiland der Völker:
O komm, eile und schaffe uns Hilfe,
du unser Herr und unser Gott.

*O Emmanuël,
Onze koning en meester,
Hoop en heiland van de volkeren:
O kom, haast U en kom ons te hulp
onze Heer en onze God.*

Gebed

Stil gebed

Onze Vader

Wij gaan staan

Zending en zegen

---

aan deze dienst werkten mee

Martha Bosch *sopraan*
Annette Vermeulen *alt*
Arco Mandemaker *tenor*
Samuel Wong *bas*
Laurensorkest
Laurensantorij
Hayo Boerema *orgel*
Wiecher Mandemaker *dirigent*
Ds. Joas van der Schoot *voorganger*

volgende cantatedienst

zondag 19 januari 2025, 19:00 uur

Johann Sebastian Bach (1685-1750)
Liebster Jesu, mein Verlangen BWV 32
Johann Hermann Schein (1586-1630)
Wie lieblich sind deine Wohnungen

Lauren Armishaw *sopraan*
Berend Eijkhout *bas*
Laurensorkest
Laurensantorij
Hayo Boerema *orgel*
Wiecher Mandemaker *dirigent*
Ds. Joas van der Schoot *voorganger*

volgende vespers

zondag 22 december 2024, 19:00 uur

A festival of lessons and Carols

Laurens Vocaal Ensemble
Hayo Boerema *organist*
Wiecher Mandemaker *dirigent*
Ds. Joas van der Schoot *voorganger*

kerstnacht in de Laurenskerk

dinsdag 24 december 2024

19:00 uur Kerstspeldienst voor jong en oud
21:00 uur Kerstzangdienst
23:00 uur Kerstnachtdienst **m.m.v. de Laurencantorij**

Hayo Boerema *orgel*
Wiecher Mandemaker *dirigent*
Ds. Harold Schorren *voorganger*

kerstochtend in de Laurenskerk

woensdag 25 december 2024, 10:30 uur

Laurencantorij
Hayo Boerema *orgel*
Wiecher Mandemaker *dirigent*
Ds. Joas van der Schoot *voorganger*

oudjaarsmiddag in de Laurenskerk

dinsdag 31 december 2024, 16:00 uur

Sylvestervespers

Laurens Vocaal Ensemble
Hayo Boerema *orgel*
Wiecher Mandemaker *dirigent*
Ds. Harold Schorren *voorganger*

volgend concert van de Laurensantorij

zondag 12 januari 2025, 15:00 uur

Nieuwjaarsconcert

Laurensantorij
Hayo Boerema *orgel*
Wiecher Mandemaker *dirigent*

Dit concert is een samenwerking tussen drie partijen: de Stichting Laurenskerk, de Vrienden van de Grote of Sint Laurenskerk en Laurens Vocaal.

Bestel kaarten via: www.laurenkerkrotterdam.nl

belangrijke mededeling

Laurens Vocaal is voor de organisatie van de cantatediensten afhankelijk van particuliere giften en subsidies van diverse instanties, zoals het Fonds Podiumkunsten. Wij vragen voor deze cantatedienst uw vrijwillige gift aan de uitgang. Een cantatedienst kost gemiddeld € 6000.

Om uit de kosten te komen is een bijdrage van gemiddeld **€ 20** per bezoeker nodig! Wilt u uw gift voor deze cantatedienst liever overmaken? Dat kan op Iban nummer NL93 ABNA 0640755666, t.n.v. Stichting Laurens Vocaal te Rotterdam.

U kunt nu ook direct geven via Tikkie. Zo werkt het: Open de camera-app van uw mobiel (of gebruik uw Tikkie-app of QR-scanner). Richt uw camera op onderstaande QR-code. De code wordt automatisch gescand.

De Stichting Laurens Vocaal Rotterdam is een culturele ANBI.

Alvast bedankt voor uw royale bijdrage!

Toelichting

Antonio Vivaldi – Magnificat in g RV 610

Vivaldi (1678-1741) verwierf tijdens zijn leven al grote faam als violist en componist van instrumentale muziek en opera. Hij schreef echter ook veel geestelijke muziek, niet zo verwonderlijk daar hij ook priester was. Als muzikaal leider van de Ospedale delle Pietà, een weeshuis voor meisjes, had hij ook de verplichting om veelvuldig kerkmuziek te componeren.

Van het Magnificat dat vanavond wordt uitgevoerd zijn twee versies bekend. Waarschijnlijk ontstonden deze twee versies voor verschillende uitvoeringen van deze meisjesschool. Wij voeren vanavond de eerste versie uit.

Net als in Bach's versie van het Magnificat kregen ook bij Vivaldi de diverse verzen een eigen muzikale uitwerking. Ik loop ze kort even langs.

1. Koor

Magnificat

Vivaldi componeert de opening kort en bondig, zonder virtuoze omhaal. Je kunt het echt zien als inleiding op het werk. Dat betekent niet dat er niets te beleven valt. Sterker nog, in slechts 14 maten voert Vivaldi ons in een rustig, breed tempo door spannende harmonieën. Als luisteraar word je geacht even goed rechtop te gaan zitten voor wat komen gaat.

2. Aria Sopraan, Alt, Tenor, Koor

Et exultavit

Maria's blijdschap wordt uitgedrukt door middel van een uitbundig thema. Dit deel vangt aan met een kort instrumentaal ritornello waarna de sopraan het uitjubelt. Na een korte onderbreking door het ritornello neemt de altsolist het over. De lage staat van de dienstmaagd wordt getoonzet voor de lagere altstem. Daar waar haar tekst spreekt van alle geslachten interrumpeert het koor tweemaal zeer kort ter onderstreping van deze tekst. Na weer een ritornello mag ook de tenorsolist zijn zegje nog doen.

3. Koor

Et misericordia

Het sleutelwoord in deze tekst is Barmhartig. Vivaldi maakt gebruik van een even mild als expressief thema dat door de verschillende koorpartijen in elkaar gevlochten wordt. Het prachtige expressieve interval waarmee het thema begint krijgt zijn vervolg in de fraaie harmonische wendingen van dit deel waarbij de chromatiek (halve toonsafstanden) niet geschuwd wordt.

4. Koor

Fecit potentiam

In een zinderend tempo en met hagelende thematiek wordt Gods kracht en macht getoonzet. Het orkest raast en het koor zingt in korte, kernachtige spreuken. Dit koor gaat vrijwel naadloos over in deel 5.

5. Koor

Deposuit

De kracht die deel 4 uitstraalt is onverminderd aanwezig in deel vijf. Vivaldi gebruikt hier het middel van de unisono schrijfstijl. Alle stemmen zingen en spelen hetzelfde. Daar gaat een enorme zeggingskracht van uit. De melodie golft razendsnel en expressief op en neer en drukt op deze wijze zowel het van de troon stoten van de heersers als het verheffen van de nederigen uit.

6. Aria Sopraan I, Sopraan II

Esurientes

Dit is een prachtig, lichtvoetig duet voor twee sopranen die eerst om elkaar heen draaien om vervolgens samen in parallellen op te trekken. Dit soort stukken was voor Vivaldi een geweldige manier om de muzikale kwaliteiten van de meisjes uit het weeshuis aan het publiek te laten horen. Dat geeft te denken over het niveau van het muziekonderwijs onder Vivaldi's leiding! Kom daar nu eens om...

7. Koor

Suscepit Israel

Wederom een heel kort, kernachtig deel. De rustige opening doet aan het begin van het Magnificat denken. Na vier maten volgt echter een kort allegro dat naar het einde toe verbreed via een spannende harmonische wending, schijnbaar eindigend in een stralend Es-groot. Dit bedrieglijk slot hangt even in de lucht totdat Vivaldi in de laatste twee maten qua toonsoort en beweging op zijn schreden terugkeert.

8. Aria Sopraan, Alt, Bas, Koor

Sicut locutus est

Zoals vaker volgt na de rust van het vorige deel een uitgebreider en uitbundiger deel. Daar is alle reden toe want God herinnert zich zijn belofte van barmhartigheid aan Abraham en zijn nageslacht tot in de eeuwigheid. We zien weer een instrumentaal ritornello, nu voor twee solerende hobo's in afwisseling met de strijkers. Na deze inleiding nemen drie solisten het stokje over, gebruik makend van motieven uit de instrumentale inleiding. Op het laatst voegen wij ook het koor in zodat het hele nageslacht zich mag mengen in deze pracht.

9. Koor

Gloria Patri

Dit Magnificat eindigt met de doxologie. En vanwege de tekst "zoals het was in den beginne" vangt dit deel aan met een ingekorte versie van de opening van het Magnificat om vervolgens uit te barsten in een korte virtueuze fuga op de tekst tot in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Vivaldi weet in dit korte Magnificat zijn vindingrijkheid, vakmanschap en muzikaliteit briljant te etaleren. Een lust voor het oor!

Wiecher Mandemaker

Arvo Pärt – Sieben Magnificat-Antiphonen

Arvo Pärt (1935) groeide op in Tallinn en studeerde in 1959 af aan het conservatorium aldaar. In hetzelfde jaar gebruikte hij als eerste Estlandse componist de seriële techniek¹, hetgeen tot heftige conflicten met de Sovjetautoriteiten leidde. Dit deed hem in 1980 ertoe besluiten naar Wenen te emigreren. Twee jaar later verhuisde hij naar West-Berlijn, waar hij sindsdien woont en werkt.

Met name in zijn vocale composities is hij sterk beïnvloed door het Gregoriaans en door zijn studie van de Vlaamse Renaissancecomponisten de Machaut, Ockeghem, Obrecht, en Josquin. Hun klankwereld inspireerde hem tot wat wel genoemd wordt het 'heilige minimalisme'. Eén van de technieken die hij toepast is de tintinnabuli-stijl. Pärt zegt zelf hierover het volgende:

'Ik heb ontdekt dat het genoeg is wanneer een enkele noot prachtig gespeeld wordt. Deze ene noot, of een geruisloze maatslag, of een moment van stilte, troost me. Ik werk met zeer weinig elementen - met één stem, twee stemmen. Ik bouw met primitieve materialen - met de drieklank, met één specifieke tonaliteit. De drie noten van een drieklank zijn als bellen en dat is waarom ik het tintinnabuli (Latijn voor kleine klokken) noem. 'Tintinnabuli is een ruimte waar ik soms doorheen wandel als ik op zoek ben naar antwoorden - in mijn leven, mijn muziek en mijn werk. In mijn duistere uren heb ik de sterke overtuiging dat alles buiten dit van geen enkele waarde is.'

In deze tintinnabuli-stijl wordt gebruik gemaakt van twee gelijktijdig klinkende stemmen: de ene is melodisch van aard, de andere stem maakt gebruik van de noten van de drieklank.

Ik associeer de muziek van de 'Sieben Magnificat-Antiphonen' eerder met 'zijn' dan met 'worden'. Het is muziek van een zeer geconcentreerde eenvoud en doorleefde vroomheid. Toch is de notie 'zijn' niet statisch bedoeld, want er zijn wel degelijk processen in deze muziek; maar het zijn ontwikkelingen vanuit een kiemcel waar alles uit voortvloeit omdat alles er al in opgesloten ligt.

De oorsprong van de 'Sieben Magnificat-Antiphonen' ligt, literair beschouwd, in de rooms-katholieke liturgie, in het brevier. Het zijn de zogenaamde 'O-antifonen' omdat iedere aanroeping voorafgegaan wordt door de 'O' van verwondering en verwachting. In de week voor Kerstmis, 17 - 23 december, voegde men aan het Magnificat (de lofzang van Maria) een kort gebed tot haar Zoon toe, waarbij Hij met de volgende namen werd aangeropen:

Sapientia (Wijsheid)
Adonai (Heer)
Radix Jesse (Wortel van Jesse)
Clavis David (Sleutel van David)
Oriens (Opgaande zon)
Rex gentium (Koning der Volken)
Emmanuel (God bij ons).

---

¹ De twaalftoonstechniek, zoals deze door Schönberg, Berg en Webern in Wenen ontwikkeld was.

Leest men de beginletters van onder naar boven dan ontstaat het acrostichon (gedicht waarvan de eerste letters van elke regel of strofe een naam of spreuk vormen) 'ERO CRAS': 'Morgen zal Ik er zijn'.

Deze teksten zijn vol van geheimzinnige mystiek in hun evocatieve kracht. Pärts toonzetting vind ik daar zeer goed mee correleren.

Barend Schuurman, 2015

De musici, het
bestuur en de raad
van toezicht van
Laurens Vocaal
wensen u gezegende,
vredige en liefdevolle
Kerstdagen & een
gezond en muzikaal
2025!